

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas vārdā

Rīgā 2024. gada 24. oktobrī

lietā Nr. 2023-44-01

Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Jānis Neimanis, Anita Rodiņa, Jautrīte Briede, Veronika Krūmiņa un Mārtiņš Mits,

pēc Senāta pieteikuma,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 9. punktu, 19.¹ un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2024. gada 25. septembra tiesas sēdē izskatīja lietu

“Par Maksātnespējas likuma 13. panta otrās daļas 3. punkta, ciktāl tas nosaka aizliegumu personai, attiecībā uz kuru kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata, strādāt par maksātnespējas administratoru, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 101. panta pirmajai daļai un 106. panta pirmajam teikumam”.

Konstatējošā daļa

1. 2010. gada 26. jūlijā Saeima pieņēma Maksātnespējas likumu, kura 13. panta otrās daļas 4. punkts noteica, ka par maksātnespējas procesa administratoru (turpmāk – administrators) nevar būt persona, kura atzīta par vainīgu tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanā vai pret kuru izbeigts

kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu uz personu nereabilitējoša pamata. Ar 2017. gada 6. janvāra likuma “Grozījumi Maksātnespējas likumā” 8. punktu šis aizliegums jaunā redakcijā ietverts Maksātnespējas likuma 13. panta otrās daļas 3. punktā, nosakot, ka par administratoru nevar būt persona, kura sodīta par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu vai pret kuru izbeigts kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu uz personu nereabilitējoša pamata. Šādā redakcijā norma ir spēkā arī lietas izskatīšanas laikā.

2. Pieteikuma iesniedzējs – Senāts (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) – uzskata, ka Maksātnespējas likuma 13. panta otrās daļas 3. punkts, ciktāl tas nosaka aizliegumu personai, attiecībā uz kuru kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata, ieņemt administratora amatu, (turpmāk – apstrīdētā norma) neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 101. panta pirmajai daļai un 106. panta pirmajam teikumam.

Pieteikuma iesniedzēja tiesvedībā ir administratīvā lieta Nr. A420290219 par administratīvā akta, ar kuru persona atcelta no administratora amata, atcelšanu. Administratīvais akts pamatots ar apstrīdēto normu.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka persona, kas ir pieteicējs administratīvajā lietā, vairākus gadus ieņēmusi administratora amatu, bet 2019. gadā Maksātnespējas kontroles dienests ieguvis informāciju, ka šī persona 16 gadu vecumā tika saukta pie kriminālatbildības un pret to kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu tika izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata. Tādējādi personai esot liegts turpināt ieņemt administratora amatu.

Administratori amata darbībā esot pielīdzināti valsts amatpersonām, un viņiem esot pienākums nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un tā mērķu sasniegšanu. Uz administratoriem varot attiecināt Satversmes 101. panta pirmajā daļā ietvertās tiesības pildīt valsts dienestu.

Apstrīdētā norma nenosakot termiņu, tādējādi ierobežojums esot uzskatāms par aizliegumu uz mūžu. Ierobežojums esot noteikts ar likumu. Tam esot leģitīms mērķis – demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzība. Apstrīdētā norma esot

piemērota leģitīmā mērķa sasniegšanai, jo nodrošinot to, ka administradora amatu ieņem tikai tādas personas, kuras nav vainojamas par noziedzīgu rīcību un negrauj administradora institūta autoritāti.

Tomēr šāds ierobežojums izslēdzot pieņēmumu, ka persona spēj mainīties. Tas esot attaisnojams tikai tad, ja personas nodarījums pēc būtības ir nesavienojams ar valsts dienesta pildīšanu. Nereabilitējoši apstākļi esot daudzveidīgi, bet apstrīdētā norma attiecoties uz ikvienu gadījumu, kad kriminālprocess izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata. Neņemot vērā ne šo apstākļu dažādību, ne citus apsvērumus, no administratoru loka varot tikt izslēgtas arī tādas personas, kuras neapdraud leģitīmo mērķi. Apstrīdētā norma liedzot individuāli vērtēt katru gadījumu, tādēļ šāds ierobežojums esot acīmredzami nesamērīgs, jo īpaši gadījumos, kad persona noziedzīgu nodarījumu izdarījusi sen un būdama nepilngadīga.

Persona – pieteicējs administratīvajā lietā –, būdama nepilngadīga, izdarījusi noziedzīgu nodarījumu ar viszemāko kaitīguma pakāpi. Neesot ziņu par to, ka persona būtu izdarījusi jaunus pārkāpumus. Kopš kriminālpārkāpuma izdarīšanas esot pagājuši 20 gadi. Tāpēc personai vajadzētu būt tiesībām uz vērtējumu par to, vai lēmums par kriminālprocesa izbeigšanu uz nereabilitējoša pamata kaitē administratora institūtam. Ar individuālu vērtējumu ierobežojuma leģitīmais mērķis varot tikt sasniegts līdzvērtīgā kvalitātē. Turklāt Maksātnespējas likuma 13. panta otrās daļas 3. punktā attiecībā uz personām, kuras sodītas par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, neesot paredzēta šāda aizlieguma saglabāšanās arī pēc sodāmības dzēšanas vai noņemšanas.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka persona jau vairākus gadus ir pildījusi administratora pienākumus un nodrošinājusi maksātnespējas procesu tiesisku norisi. Šai personai administratora sertifikāts ticis pagarināts vairākas reizes, tātad neesot konstatēts, ka tā nebūtu profesionāli piemērota šim amatam. Līdz ar to labums, ko no šāda ierobežojuma gūst sabiedrība, esot maznozīmīgs iepretim personas pamattiesību ierobežojumam.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeima – uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 106. panta pirmajam teikumam, savukārt

tiesvedību lietā daļā par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 101. panta pirmajai daļai vajagot izbeigt.

Apstrīdētā norma ierobežojot personai no Satversmes 106. panta pirmā teikuma izrietošās tiesības, tomēr šis ierobežojums esot samērīgs.

Administratori pildot valstij nozīmīgas funkcijas. Esot svarīgi, lai sabiedrība būtu pārliecināta, ka administratori sekmē savas profesijas prestižu un vairo uzticēšanos šajā profesijā strādājošajiem. Attiecīgās funkcijas varot pildīt tikai tādas personas, kuras ir spējīgas īstenot citu personu tiesību, sabiedrības labklājības un demokrātiskas tiesiskas valsts aizsardzību.

Ja uzsāktais kriminālprocess tiek izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata, tad persona pēc būtības tiek atzīta par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Ja šāda persona drīkstētu ieņemt administratora amatu, varētu rasties šaubas par tās un jebkura cita administratora autoritāti, objektivitāti un likumpaklausību. Tādējādi būtu ne vien apdraudēta attiecīgā maksātnespējas procesa likumīga un efektīva norise, bet arī vispār grauta sabiedrības uzticēšanās maksātnespējas procesam. Ar apstrīdēto normu tiek nodrošināta demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzība.

Apstrīdētajā normā paredzētais pamattiesību ierobežojums esot piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai. Šis ierobežojums nodrošinot to, ka administratora amatu ieņem tikai tādas personas, kuras nav sauktas pie kriminālatbildības, un sabiedrībai nerodas šaubas par personas spēju pildīt administratora pienākumus. Taču par šādu šaubu rašanās pamatu varētu būt personas iepriekšējā noziedzīgā rīcība.

Ar individuālu vērtējumu ierobežojuma leģitīmo mērķi nevarot sasniegt tādā pašā kvalitātē. Citi līdzekļi nevarot padarīt par nebijušu administratora amatam neatbilstošu uzvedību. Arī tas, ka personas attieksme un vērtību sistēma laika gaitā var mainīties, ne vienmēr nozīmējot to, ka persona var būt piemērota konkrētam amatam, jo esot būtiski arī ar savu personisko piemēru stiprināt sabiedrības uzticēšanos konkrētajam amatam. Neesot saudzējošāku līdzekļu, ar kuriem ierobežojuma leģitīmo mērķi varētu sasniegt vismaz tādā pašā kvalitātē.

Likumdevējs esot vērtējis, kuros no tiem gadījumiem, kad kriminālprocess izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata, apstākļi ir tādi, kas pieļautu attiecīgās

personas kļūšanu par administratoru. Esot noteikta konkrēta vainas forma – noziedzīga nodarījuma izdarīšana ar nodomu (tīši) –, kas liedz personai ieņemt administratora amatu gadījumos, kad kriminālprocess pret to ir izbeigts uz nereabilitējoša pamata. Ja personas vaina ir izpaudusies kā neuzmanība, tad persona varot kļūt par administratoru. Tādējādi esot līdzsvarotas personu tiesības un sabiedrības intereses.

Saeima uzskata, ka valsts dienesta jēdziens nav attiecināms uz personām, kas nav Latvijas pilsoņi, jo saskaņā ar Satversmes 101. pantu valsts dienestu pildīt var tikai Latvijas pilsoņi. Ne Maksātnespējas likums, ne citi normatīvie akti neizvirzot administratoriem prasību pēc Latvijas pilsonības. Tātad administratora amats neietilpstot Satversmes 101. pantā lietotā jēdziena “valsts dienests” tvērumā. Tiesvedība lietā daļā par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 101. panta pirmajai daļai esot izbeidzama.

4. Pieaicinātā persona – Tieslietu ministrija – norāda, ka administratori nodrošina publiskās varas funkciju izpildi, tāpēc administratoru godprātības standartiem jābūt augstākiem par ierastajiem sabiedrībā pastāvošajiem uzvedības un ētikas standartiem. Vajagot būt nodrošinātam tam, ka par administratoru var kļūt tikai cilvēks, kura personība nerada šaubas par tam uzticēto pilnvaru godprātīgu izmantošanu. Tas, ka personas, kuras ir vainojamas par noziedzīgu rīcību, tiek izslēgtas no administratora amata pretendentu loka, viešot pārliecību par to, ka personas rīcība līdz šim ir bijusi atbilstoša augstiem standartiem. Uzticēšanās administratora profesijai nodrošinot sabiedrības līdzdarbību maksātnespējas procesos un kreditoru sadarbību ar administratoru.

Likumdevējs neesot ierobežojumu attiecinājis uz noziedzīgiem nodarījumiem, kas izdarīti aiz neuzmanības, un tādējādi esot līdzsvarojis personu tiesības un sabiedrības intereses.

Apstrīdētā norma esot pieņemta laikā, kad administratoru darbībā tika konstatēti būtiski pārkāpumi un vairāki administratori tika saukti pie atbildības par pilnvaru ļaunprātīgu izmantošanu. Administratora profesijas reformas ietvaros administratori esot pielīdzināti valsts amatpersonām. Tādējādi apstrīdētā norma konkrētajos apstākļos bijusi nepieciešama leģitīmā mērķa sasniegšanai.

Šobrīd administratoru darbībā konstatēto pārkāpumu skaits esot samazinājies un turpinot samazināties. Tas pozitīvi ietekmējot sabiedrības uzticēšanos administratora profesijai. Iespējams, ka apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums šobrīd vairs nav samērīgs.

Tieslietu ministrija pievienojas Saeimas atbildes rakstā paustajam viedoklim par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 101. pantam. Administratori nepildot valsts dienestu.

5. Pieaicinātā persona – Maksātnespējas kontroles dienests – uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 101. panta pirmajai daļai un 106. panta pirmajam teikumam.

Apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums nodrošinot demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzību un sabiedrības uzticēšanos maksātnespējas procesam kopumā. Sabiedrības ieguvums esot lielāks nekā apstrīdētajā normā noteiktais personas pamattiesību ierobežojums.

Ja persona, pret kuru kriminālprocess izbeigts uz nereabilitējoša pamata, ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu ar nodomu (tīši), tas nozīmējot, ka šī persona ir apzinājusies savas darbības kaitīgumu, paredzējusi tās kaitīgās sekas un vēlējusies tās panākt vai apzināti pieļāvusi šo seku iestāšanos. Tātad persona noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī ir sapratusi nodarījuma faktiskos apstākļus un apzinājusies savas rīcības kaitīgumu.

6. Pieaicinātā persona – tiesībsargs – uzskata, ka apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums nav samērīgs.

Tiesībsargs norāda, ka administratori īstenojot valsts varu un esot uzskatāmi par piederīgiem pie valsts dienesta Satversmes 101. panta izpratnē.

Apstrīdētā norma nodrošinot to, ka par administratoru nevar būt persona, kura pēc būtības ir atzīta par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Tātad aizliegums esot piemērots pamattiesību ierobežojuma legītimā mērķa – demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzība – sasniegšanai.

Ne visi noziedzīgi nodarījumi pēc sava rakstura un to apdraudētajām interesēm esot ar vienādu kaitīguma pakāpi. Izskatāmajā lietā administratoram

inkriminētais noziedzīgais nodarījums bijis kriminālpārkāpums, ar kuru neesot būtiski apdraudētas citu personu intereses. Arī personu nereabilitējošie apstākļi aptverot tādas situācijas, kad sabiedrības interešu apdraudējums nav būtisks un nodarījuma kaitīguma pakāpe ir zema. Turklāt persona noziedzīgo nodarījumu izdarījusi, būdama nepilngadīga. Apstrīdētā norma neveicinot tīšu noziedzīgu nodarījumu izdarījušu bērnu integrāciju sabiedrībā un darba tirgū.

Apstrīdētajā normā ietvertā pamattiesību ierobežojuma mērķi līdzvērtīgā kvalitātē varot sasniegt ar alternatīvu līdzekli – individuālu vērtējumu.

7. Pieaicinātā persona – biedrība “Latvijas Maksātnespējas procesa administratoru asociācija” – uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 101. panta pirmajai daļai un 106. panta pirmajam teikumam.

Biedrība norāda uz to, ka izskatāmajā gadījumā persona kriminālpārkāpumu izdarījusi, būdama nepilngadīga, un tāpēc būtu jāvērtē, vai apstrīdētajā normā noteiktais ierobežojums ir samērīgs un nepieciešams noteiktajā apmērā. Personai, lai gan pret to kriminālprocess tika izbeigts uz nereabilitējoša pamata, tomēr sākotnēji bijusi iespēja praktizēt administratora amatā. Persona esot varējusi paļauties uz to, ka pati atbilst administratoram izvirzītajām prasībām.

8. Pieaicinātā persona – Mg. iur. Gaidis Bērziņš – norāda, ka apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums nav samērīgs.

Administratori, nodrošinot maksātnespējas procesu norisi, rīkojoties ne tikai kredītoru, bet arī valsts interesēs. Apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums esot saistīts ar sabiedrībai nozīmīgu funkciju godprātīgu īstenošanu.

Apstrīdētajā normā esot ietverta prezumpcija, ka tādas personas, attiecībā uz kurām kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata, atrašanās administratora amatā visos gadījumos var ietekmēt profesijas prestižu. Šāds ierobežojums būtu pamatojams ar sabiedrības interesēm tikai tad, ja izdarītais pārkāpums pēc sava rakstura vispār nebūtu savienojams ar administratora pienākumu pildīšanu. Apstrīdētajā normā ietvertais ierobežojums ļaujot sasniegt legitīmo mērķi tikai daļēji, jo izslēdzot

iespēju kandidēt uz administratora amatu pat augsti kvalificētiem speciālistiem, kuri neapdraud leģitīmā mērķa sasniegšanu.

Leģitīmo mērķi varot sasniegt ar mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Piemēram, ierobežojums varētu tikt saistīts ar sodāmības laiku, nevis noteikts uz mūžu. Mazāk ierobežojošs līdzeklis būtu arī individuāla vērtēšana, noskaidrojot, piemēram, personas attieksmi pret savulaik izdarīto noziedzīgo nodarījumu, dzīvesveidu pēc tā izdarīšanas un iespējamo demokrātiskas valsts iekārtas apdraudējumu.

Maksātnespējas likuma 13. panta otrās daļas 3. punkts pieļaujot to, ka persona, kura ir sodīta par noziedzīgu nodarījumu, pēc sodāmības dzēšanas vai noņemšanas var pretendēt uz administratora amatu. Tādējādi persona, attiecībā uz kuru kriminālprocess izbeigts uz nereabilitējoša pamata, tiekot nostādīta nelabvēlīgākā situācijā nekā persona, kura bijusi notiesāta.

Secinājumu daļa

9. Satversmes 101. panta pirmā daļa nosaka: “Ikvienam Latvijas pilsonim ir tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties valsts un pašvaldību darbībā, kā arī pildīt valsts dienestu.”

Satversmes 101. panta pirmā daļa paredz ikviena Latvijas pilsoņa tiesības uz vienlīdzīgiem pamatiem iestāties valsts dienestā un turpināt to pildīt. Valsts dienests ir publiski tiesisks stāvoklis, kurā amata pildīšana ir saistīta ar valsts varas īstenošanu.

Attiecībā uz atsevišķiem amatiem likumdevējs normatīvajos aktos ir tieši noteicis, ka tie ir piederīgi valsts dienestam. Savukārt, ja tas nav paredzēts normatīvajos aktos, lai noteiktu amata piederību valsts dienestam Satversmes 101. panta izpratnē, jāvērtē gan funkcijas, ko pilda personas, veicot attiecīgā amata pienākumus, gan arī ierobežojumi, kas tām noteikti sakarā ar amata pienākumu pildīšanu (*sal. sk. Satversmes tiesas 2006. gada 11. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2005-24-01 secinājumu daļas 7. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka uz administratoriem attiecināmas Satversmes 101. panta pirmajā daļā ietvertās tiesības pildīt valsts dienestu.

Savukārt Saeima norāda, ka saskaņā ar šo normu valsts dienestu var pildīt tikai Latvijas pilsoņi. Neviens normatīvais akts administratoriem neizvirzot prasību pēc Latvijas pilsonības. Tādējādi administratora amats neietilpstot Satversmes 101. panta tvērumā un tiesvedība daļā par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 101. panta pirmajai daļai esot izbeidzama.

Līdz ar to Satversmes tiesa vispirms pārbaudīs, vai tiesvedība lietā šajā daļā ir izbeidzama.

Satversmes 101. panta pirmajā daļā kā attiecīgo tiesību subjekts ir minēts Latvijas pilsonis. Tātad personai, kura nav Latvijas pilsonis nav tiesību prasīt, lai valsts tai garantē tiesības pildīt valsts dienestu. Savukārt likumdevējs var izšķirties par to, vai kāda konkrēta amata izpildei ir nepieciešama pilsonība kā saikne ar valsti. Tomēr prasība pēc Latvijas pilsonības pati par sevi nav kritērijs noteikšanai, vai konkrēts amats ir saistīts ar valsts dienesta pildīšanu. Tādējādi Saeimas arguments, ka Satversmes 101. pantā ietvertās tiesības pildīt valsts dienestu uz administratoriem neattiecas tādēļ vien, ka normatīvajos aktos viņiem nav izvirzīta prasība pēc Latvijas pilsonības, ir nepamatots. Lai noteiktu, vai administratora amats ir piederīgs valsts dienestam, jāvērtē administratoram piešķirtās tiesības un uzliktie pienākumi.

Maksātnespējas process ir komercdarbības tiesiskās vides būtisks elements, kura uzdevums ir nodrošināt risinājumus personām, kuras nonākušas finansiālās grūtībās (*sk. Ministru kabineta 2016. gada 21. septembra rīkojumu Nr. 527 "Par Maksātnespējas politikas attīstības pamatnostādņem 2016.–2020. gadam un to īstenošanas plānu"*). Maksātnespējas process ir vērsts galvenokārt uz kreditoru un parādnieku tiesību aizsardzību, un tā mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus pret parādnieku (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 20. aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2009-100-03 9.4. punktu un 2013. gada 7. oktobra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2012-25-01 15. punktu*).

Maksātnespējas likumā administratoram paredzētas dažādas tiesības un dažādi pienākumi. Atbilstoši šā likuma normām administrators pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas iegūst tiesības rīkoties ar visu juridiskajai personai vai fiziskajai personai piederošo un tās valdījumā vai turējumā esošo mantu, kā arī

veic parādnieka mantas pārvaldīšanu, turklāt pārvalda to kā krietns un rūpīgs saimnieks. Pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram ir arī visas normatīvajos aktos, parādnieka statūtos vai līgumos paredzētās pārvaldes institūciju tiesības, pienākumi un atbildība. Satversmes tiesa jau iepriekš ir atzinusi, ka Maksātnespējas likums paredz administratoram plašas pilnvaras, tostarp pilnvaras pārņemt parādnieka mantu un rīkoties ar to, pieņemt lēmumus, kas ietekmē kreditoru intereses, kā arī juridiskās personas maksātnespējas procesā kļūt par faktiski vienīgo maksātnespējīgā komersanta likumīgo vadītāju (amatpersonu) ar visplašākajām tiesībām pieņemt lēmumus un slēgt darījumus (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 24.2. punktu*).

Administratora tiesības un pienākumi ir tiešā veidā vērsti uz to, lai tiktu efektīvi pārvaldīta parādnieka manta un pēc iespējas apmierināti kreditoru prasījumi. Taču no šo tiesību un pienākumu rakstura neizriet, ka tie būtu saistīti ar valsts varas īstenošanu.

Lietā izteikts arī tāds viedoklis, ka administrators īsteno valsts varu, jo viņam ir tiesības pieņemt pusēm saistošus lēmumus. Taču tiesības pieņemt saistošus lēmumus pašas par sevi neliecina par to, ka personas, kas šos lēmumus pieņem, atrastos valsts dienestā. Saistošu lēmumu pieņemšana var būt deleģēta arī privātpersonām. Parādniekam un kreditoriem saistošu lēmumu par kreditoru prasījumu atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu administrators nepieņem valsts vārdā. Arī parādnieka mantas pārdošana izsolē netiek veikta valsts vārdā. Administrators rīkojas kā parādnieka mantas pārvaldnieks, lai tiktu pēc iespējas apmierināti kreditoru prasījumi.

Lai gan Maksātnespējas likumā ir noteikts administrators atlīdzības apmērs, administrators likumā noteiktajos gadījumos var ar kreditoru sapulci vienoties arī par citu atlīdzības apmēru. Šāda vienošanās ir uzskatāma par privāttiesisku darījumu starp administratoru kā maksātnespējīgā uzņēmuma pārvaldes institūciju un kreditoru sapulci (*sal. sk. Senāta 2015. gada 30. aprīļa lēmuma lietā Nr. C27170214 (SPC-9/2015) 7. punktu*). Arī tas liecina, ka starp administratoru un maksātnespējas procesā iesaistītajām personām nepastāv valsts varas attiecības.

Satversmes tiesa jau iepriekš ir atzinusi, ka administrators pilda valstij nozīmīgas funkcijas (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 22. novembra sprieduma lietā Nr. 2011-04-01 19.4. punktu*). Taču, ņemot vērā administratoram noteikto tiesību un pienākumu raksturu un maksātnespējas procesa regulējumu kopumā, secināms, ka administratora darbība nav saistīta ar valsts varas īstenošanu. Tādējādi atzīstams, ka administrators nav piederīgs valsts dienestam Satversmes 101. panta pirmās daļas izpratnē.

Līdz ar to tiesvedība lietā daļā par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 101. panta pirmajai daļai ir izbeidzama.

10. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 106. panta pirmajam teikumam.

Satversmes 106. panta pirmais teikums noteic, ka ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai.

Satversmes tiesa jau iepriekš atzinusi, ka Satversmes 106. panta pirmajā teikumā noteiktās tiesības ir attiecināmas uz administratoriem (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 14.1. punktu*). Taču likumdevējs var noteikt prasības konkrētai profesionālai darbībai, ciktāl tas nepieciešams sabiedrības interesēs (*sk. Satversmes tiesas 2022. gada 15. decembra sprieduma lietā Nr. 2021-41-01 11.2. punktu*).

Maksātnespējas likuma 13. pants nosaka prasības un ierobežojumus attiecībā uz administratora amatu. Apstrīdētā norma paredz, ka par administratoru nevar būt persona, pret kuru kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata.

No lietas materiāliem ir konstatējams, ka persona, par kuras tiesībām ieņemt amatu ir administratīvajā lietā jālemj Pieteikuma iesniedzējam, kopš 2007. gada ieņēmusi administratora amatu, taču 2019. gadā Maksātnespējas kontroles dienests konstatējis, ka uz personu attiecas apstrīdētajā normā noteiktais aizliegums, jo persona, būdama nepilngadīga, tika saukta pie kriminālatbildības, bet kriminālprocess par tīšu noziedzīgu nodarījumu tika izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata. Pamatojoties uz apstrīdēto normu, persona tika atcelta no

administratora amata. Tādējādi apstrīdētā norma liedz šai personai turpināt ieņemt administratora amatu.

Līdz ar to apstrīdētā norma ierobežo personai Satversmes 106. panta pirmajā teikumā noteiktās tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos.

11. Vērtējot pamattiesību ierobežojuma satversmību, visupirms jāpārbauda, vai ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu tiesību normu un tādā likumdošanas procesā, kas atbilst labas likumdošanas principam.

2010. gada 26. jūlijā Saeima pieņēma Maksātnespējas likumu, kura 13. panta otrās daļas 4. punktā tika ietverts arī aizliegums būt par administratoru personai, pret kuru kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata. Savukārt ar 2017. gada 6. janvāra likuma “Grozījumi Maksātnespējas likumā” 8. punktu šis aizliegums tādā pašā redakcijā ietverts Maksātnespējas likuma 13. panta otrās daļas 3. punktā. Likums izsludināts 2017. gada 5. janvārī oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis” Nr. 5 un stājās spēkā 2017. gada 6. janvārī.

Lietas dalībnieki nav izteikuši iebildumus par apstrīdētās normas pieņemšanas un izsludināšanas kārtību, un arī Satversmes tiesai nerodas šaubas par to, ka apstrīdētā norma ir pieņemta un izsludināta Satversmē un Saeimas kārtības rullī noteiktajā kārtībā, ir pieejama atbilstoši normatīvo aktu prasībām un pietiekami skaidri formulēta, lai persona varētu izprast no tās izrietošo tiesību un pienākumu saturu un paredzēt tās piemērošanas sekas.

Savukārt jautājums par to, vai likumdevējs likumprojekta izstrādes procesā ir vērtējis tādu apstākli, ka ierobežojums ir noteikts uz mūžu, pēc būtības ir saistīts ar jautājumu par to, vai likumdevējs, pieņemot apstrīdēto normu, ir ievērojis samērīguma principu. Tādējādi attiecīgos apsvērumus Satversmes tiesa pārbaudīs, vērtējot apstrīdētajā normā ietvertā pamattiesību ierobežojuma samērīgumu.

Līdz ar to apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu tiesību normu.

12. Ikvienu pamattiesību ierobežojuma pamatā ir jābūt apstākļiem un argumentiem, kādēļ tas vajadzīgs, jo ierobežojums tiek noteikts svarīgu interešu – leģitīma mērķa – labad.

Saeima norāda, ka administratoram ir būtiska loma maksātnespējas procesā un nav pieļaujams tas, ka varētu rasties šaubas par viņa autoritāti, objektivitāti un likumpaklausību. Apstrīdētajā normā ietvertais ierobežojums esot noteikts galvenokārt tādēļ, lai persona, kuras rīcība ir atbildusi Krimināllikumā paredzēta noziedzīga nodarījuma sastāvam un ir veikta ar nodomu, nekaitētu maksātnespējas procesam un administratoru autoritātei. Tādējādi apstrīdētās normas leģitīmais mērķis esot demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzība. Arī Pieteikuma iesniedzējs tam piekrīt.

Turpretī Satversmes tiesa jau iepriekš ir secinājusi, ka pamattiesību ierobežojumam, kura nolūks ir veicināt maksātnespējas procesa efektīvu un tiesisku norisi un sabiedrības uzticēšanos maksātnespējas procesa tiesiskā regulējuma efektivitātei, ir šādi leģitīmi mērķi – citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 24.3. punktu*). Kā jau tika minēts iepriekš, administratoram ir jānodrošina efektīva un tiesiska juridisko un fizisko personu maksātnespējas procesa norise un tā mērķu sasniegšana. Administratoram ir būtiska loma kreditora un parādnieku tiesību aizsardzības nodrošināšanā. Tādēļ administratora amatā nedrīkstētu atrasties personas, kuras mazina gan konkrētajā procesā iesaistīto personu, gan visas sabiedrības uzticēšanos maksātnespējas procesam un administratora amatam.

Līdz ar to apstrīdētajā normā noteiktajam pamattiesību ierobežojumam ir leģitīmi mērķi – citu personu tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība.

13. Vērtējot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, Satversmes tiesai jāpārbauda tas, vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmo mērķu sasniegšanai, proti, vai ar izraudzītajiem līdzekļiem šos mērķus var sasniegt.

Lai vairotu uzticēšanos administratora profesijai, ir nepieciešams tai piesaistīt personas ar labu reputāciju un augstiem ētikas standartiem. Personas

iepriekš izdarīts tīšs noziedzīgs nodarījums var ietekmēt priekšstatu par administratora personīgajām īpašībām un ētikas standartiem. Ja šāda persona pilda administratora pienākumus, var rasties šaubas par to un mazināties uzticēšanās maksātnespējas jomai un administratoru autoritātei kopumā. Apstrīdētā norma liedz kļūt par administratoru visām personām, pret kurām kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata.

Līdz ar to apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums ir piemērots leģitīmo mērķu sasniegšanai.

14. Vērtējot to, vai izraudzītie līdzekļi ir nepieciešami leģitīmo mērķu sasniegšanai, Satversmes tiesa pārbauda, vai šos mērķus nevar sasniegt ar citiem, indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, kuri būtu tikpat iedarbīgi.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka leģitīmo mērķi var sasniegt ar personas pamattiesības mazāk ierobežojošu līdzekli – katra gadījuma individuālu vērtēšanu, ņemot vērā arī izdarītā noziedzīgā nodarījuma rezultātā radītā personas vai sabiedrības interešu apdraudējuma raksturu un kaitīguma pakāpi, kā arī laiku, kas pagājis pēc nodarījuma. Saeima šādam viedoklim nepiekrīt un norāda, ka par leģitīmā mērķa sasniegšanu liecina vispārēja personu un sabiedrības uzticēšanās administratoriem un nekādi citi līdzekļi nevar padarīt par nebijušu administratora amatam neatbilstošu uzvedību.

14.1. Apstrīdētajā normā noteiktais ierobežojums attiecas uz visiem gadījumiem, kad persona izdarījusi tīšu noziedzīgu nodarījumu, bet kriminālprocess izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata. Aizliegums neparedz konkrēta gadījuma individuālu vērtēšanu, neparedz izņēmumus un ir noteikts uz mūžu.

Uz mūžu noteikti ierobežojumi izslēdz prezumpciju, ka persona dzīves laikā spēj mainīties un mainīt savu uzvedību. Pēc būtības persona šāda ierobežojuma rezultātā tiek stigmatizēta uz visiem laikiem, bet tas neatbilst demokrātiskas tiesiskas valsts prasībai veidot tādu iekļaujošu sabiedrību, kurā izturēšanās pret katru sabiedrības locekli ir cieņpilna. Proti, personas pagātnei nevajadzētu mūžīgi ietekmēt personas nākotni. Uz mūžu noteiktu ierobežojumu gadījumā personai ne tikai tiek liegts īstenot savas tiesības, bet tā arī sabiedrības

acīs tiek sasaistīta ar iepriekš izdarīto, neņemot vērā personas tālākās dzīves gaitas. Tādējādi likumsakarīgi var tikt ietekmēta personas vēlme turpināt sevi attīstīt un realizēt savas spējas tādā veidā, kas varētu dot pienesumu sabiedrībai. Šādi ierobežojumi ir attaisnojami tikai īpašos gadījumos, kad iepriekš nodarītais pēc būtības ir nesavienojams ar konkrēto tiesību īstenošanu (*sk. Satversmes tiesas 2022. gada 15. decembra sprieduma lietā Nr. 2021-41-01 18.3. punktu*).

No Maksātnespējas likuma izstrādes materiāliem nav konstatējams, ka likumdevējs būtu vērtējis nepieciešamību apstrīdētajā normā ietvertu ierobežojumu saglabāt uz mūžu, kā arī tā piemērošanas sekas un to, vai leģitīmos mērķus nav iespējams sasniegt ar citiem, personas pamattiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem.

Turklāt ir konstatējams, ka Maksātnespējas likuma 13. panta otrās daļas 3. punkts līdzās apstrīdētajai normai paredz arī ierobežojumu, kas liedz ieņemt administratora amatu personai, kura sodīta par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. 2016. gadā bija paredzēts grozīt šo punktu un noteikt, ka par administratoru nedrīkst būt arī tāda persona, kura sodīta par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas (*sk. likumprojekta Nr. 753/Lp12 "Grozījumi Maksātnespējas likumā" anotāciju. Pieejama: saeima.lv*). Taču likumprojekta otrajam lasījumam tika iesniegts priekšlikums izslēgt vārdus "neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas". Tas tika pamatots tādējādi, ka ierobežojums, kas liedz ieņemt amatu arī pēc sodāmības dzēšanas vai noņemšanas, var tikt attiecināts, piemēram, uz tiesnešiem un prokuroriem, bet nav attiecināms uz administratoriem (*sk. priekšlikumus likumprojekta Nr. 753/Lp12 "Grozījumi Maksātnespējas likumā" otrajam lasījumam*). Minētais priekšlikums tika atbalstīts, un Maksātnespējas likuma 13. panta otrās daļas 3. punktā netika iekļauti vārdi "neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas".

Tādējādi uz sodītu personu aizliegums ieņemt administratora amatu attiecas tikai līdz brīdim, kad sodāmība šai personai tiek dzēsta vai noņemta. Savukārt personai, pret kuru kriminālprocess izbeigts uz nereabilitējoša pamata, ierobežojums paredz smagākas sekas, proti, aizliegumu uz mūžu. Tātad Saeimas pieeja ir pretrunīga. Proti, Saeima, no vienas puses, apgalvo, ka administratora

amatu var ieņemt tikai tādas personas, kuras nav sauktas pie kriminālatbildības, lai sabiedrībai nerastos šaubas par personas spēju pildīt administratora pienākumus, bet, no otras puses, ļauj ieņemt šo amatu personām, kurām sodāmība ir dzēsta vai noņemta. Nav rodams pienācīgs pamatojums tam, kādēļ tieši personām, pret kurām kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz nereabilitējoša pamata, ierobežojums ir noteikts uz mūžu.

14.2. No lietas materiāliem izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja izskatīšanā esošajā lietā persona tika atcelta no administratora amata, jo bija saņemta informācija, ka pret šo personu savulaik bijis uzsākts kriminālprocess par viltotas braukšanas biļetes izmantošanu un šis pārkāpums tika kvalificēts kā kriminālpārkāpums. Kriminālprocess tika izbeigts, jo tika konstatēti īpaši noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas apstākļi un iegūtas tādas ziņas par nepilngadīgā personību, kuras mīkstināja viņa atbildību.

Noziedzīgi nodarījumi atkarībā no personas vai sabiedrības interešu apdraudējuma rakstura un kaitīguma pakāpes ir dažādi. Krimināllikumā noziedzīgi nodarījumi ir iedalīti kriminālpārkāpumos un noziegumos (mazāk smagi, smagi un sevišķi smagi noziegumi). Tie apdraud dažādas ar Krimināllikumu aizsargātas intereses, piemēram, personas dzīvību, veselību, mājokļa neaizskaramību, brīvību, īpašumu, vispārējo drošību un sabiedrisko kārtību, pārvaldes kārtību. Satversmes tiesa arī ir atzinusi, ka kriminālprocesa izbeigšana uz nereabilitējoša pamata attiecas uz atšķirīgiem personas izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem. Pastāv arī tādi personu nereabilitējoši apstākļi, kuri aptver situācijas, kad ar personas nodarījumu saistītais sabiedrības interešu apdraudējums ir salīdzinoši zems un tāda pati ir šā nodarījuma kaitīguma pakāpe (*sk. Satversmes tiesas 2022. gada 15. decembra sprieduma lietā Nr. 2021-41-01 18.4.1. punktu*).

Saeima norāda, ka ir jau vērtējusi un noteikusi, kādos gadījumos sabiedrības uzticēšanās administratoriem un maksātnespējas procesam kopumā netiek nopietni apdraudēta un ir pieļaujama personas kļūšana par administratoru, bet kādos gadījumos tas nav pieļaujams. Proti, ierobežojums esot saistīts ar konkrētu vainas formu – noziedzīgs nodarījums, kas izdarīts ar nodomu (tīši). Ja persona izdarījusi noziedzīgu nodarījumu aiz neuzmanības un kriminālprocess pret to izbeigts uz

personu nereabilitējoša pamata, tad apstrīdētā norma neliedzot tai vēlāk ieņemt administratora amatu.

Tomēr tas, ka persona noziedzīgu nodarījumu izdarījusi tīši, nenozīmē, ka šī persona vēlāk nevarētu laboties un sekmīgi iekļauties sabiedrībā (*sal. sk. Satversmes tiesas 2024. gada 23. maija sprieduma lietā Nr. 2023-34-01 20.1. punktu*). Turklāt, nosakot personai aizliegumu strādāt kādā profesijā, nozīme ir ne tikai tam, pret kādām interesēm persona vērsusies, izdarot attiecīgo noziegumu, bet arī šo personu raksturojošiem kritērijiem – piemēram, personas attieksmei pret savulaik izdarīto noziegumu un dzīvesveidam pēc tā izdarīšanas. Jāņem vērā arī tas, ka personas attieksme pret pašas izdarīto noziedzīgo nodarījumu, kā arī vērtību sistēma laika gaitā var mainīties (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 24. novembra sprieduma lietā Nr. 2017-07-01 19.2.2. punktu*).

Kā uzskata Pieteikuma iesniedzējs, ir jāņem vērā arī tas apstāklis, ka noziedzīgu nodarījumu persona izdarījusi, būdama nepilngadīga. Arī tiesībsargs norāda, ka apstrīdētā norma neveicina agrāk noziedzīgu nodarījumu izdarījuša bērna integrāciju sabiedrībā un darba tirgū.

Pusaudžu vecumposms un agrīnā jaunība ir tas laiks, kas saistīts ar eksperimentēšanu, riskēšanu, sociālo normu pārbaudīšanu un vairāk ar personas identitātes meklējumiem, nevis ar mērķtiecīgu nobriedušas personas rīcību. Cilvēkam pieaugot, uzvedība, kas saistīta ar likumpārkāpumiem un sociālo normu pārkāpšanu, kļūst mazāk izplatīta (*sk.: Zavackis A., Linde I., Sviķe I., Zemzars U. Solis ceļā uz kriminālsodu politikas reformu un nepilngadīgo kriminālatbildības pārskatīšanu. Jurista Vārds, 24.05.2022., Nr. 21, 14.–26. lpp.*). Iespējams, ka nepilngadīgā persona vēl nav sasniegusi pietiekamu brieduma pakāpi un līdz ar to arī pienācīgu izpratni par savas rīcības sekām, tāpēc šādā gadījumā noziedzīga nodarījuma izdarīšanas faktam pašam par sevi nevajadzētu ietekmēt visu personas atlikušo dzīvi (*sal. sk. Satversmes tiesas 2021. gada 25. marta sprieduma lietā Nr. 2020-36-01 19.3.2. punktu*).

Nosakot apstrīdētajā normā ietverto aizliegumu, likumdevējs ir prezumējis, ka ikviena persona, kura izdarījusi tīšu noziedzīgu nodarījumu un kriminālprocess pret kuru izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata, vienmēr varētu radīt šaubas un mazināt uzticēšanos maksātnešpējas jomas efektivitātei un administratora

profesijai. Taču likumdevējs nav apsvēris to, ka noziedzīgu nodarījumu kaitīguma pakāpe un arī nereabilitējošie apstākļi var būt dažādi, kā arī to, ka personas uzvedība, sevišķi tādā gadījumā, ja persona noziedzīgu nodarījumu izdarījusi, būdama nepilngadīga, laika gaitā var mainīties. Turklāt, kā jau tika minēts iepriekš, likumdevējs ir pieļāvis to, ka administratora amatu var ieņemt iepriekš sodīta persona pēc sodāmības dzēšanas vai noņemšanas.

Apstrīdētajā normā noteiktais aizliegums ir tiešā veidā saistīts ar pieņemumu par personu un tās īpašībām. Tādējādi tieši individuāls vērtējums, kurā tiktu ņemts vērā gan nodarījuma smagums, gan nereabilitējošie apstākļi, gan arī laiks, kas pagājis pēc nodarījuma, un pašas personas attieksme un uzvedība pēc nodarījuma izdarīšanas, var būt tāds alternatīvs līdzeklis, ar kuru personas pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk. Tas var būt viens no līdzekļiem, kas nodrošinātu, ka no administratoru loka tiek izslēgtas tikai tādas personas, kuras apdraud sabiedrības uzticēšanos maksātnespējas jomai un administratora profesijai.

Maksātnespējas kontroles dienests nav norādījis, ka būtu daudz tādu gadījumu, kad uz administratora amatu vēlas pretendēt personas, uz kurām attiecas apstrīdētajā normā noteiktais ierobežojums. Arī Pieteikuma iesniedzējs nav sniedzis informāciju, ka tā izskatīšanā atrastos arī citas administratīvās lietas, kurās būtu piemērojama apstrīdētā norma. Tādējādi nav pamata uzskatīt, ka to personu skaits, kuras būtu jāvērtē individuāli, varētu būt liels un tas varētu prasīt no valsts nozīmīgus resursus.

Ņemot vērā minēto, Satversmes tiesa secina, ka apstrīdētajā normā ietvertā aizlieguma leģitīmos mērķus līdzvērtīgā kvalitātē var sasniegt ar citiem, saudzējošākiem līdzekļiem. Individuāls vērtējums var būt viens no tiem, taču ir iespējami arī citi alternatīvi līdzekļi. Piemērotākais līdzeklis, kas ļautu sasniegt leģitīmos mērķus bez nesamērīgas personu pamattiesību ierobežošanas, ir jāizvēlas likumdevējam. Konstatējot, ka ir kaut viens mazāk ierobežojošs līdzeklis, ir pamats atzīt, ka apstrīdētā norma nesamērīgi ierobežo pamattiesības. Satversmes tiesai spriedumā nav jāuzskaita visi iespējamie saudzējošākie līdzekļi (*sk. Satversmes tiesas 2021. gada 4. novembra sprieduma lietā Nr. 2021-05-01 21. punktu*).

Līdz ar to apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 106. panta pirmajam teikumam.

15. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 32. panta trešo daļu tiesību norma, kuru Satversmes tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai, uzskatāma par spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, ja Satversmes tiesa nav noteikusi citādi.

Lemjot par brīdi, ar kuru apstrīdētā norma zaudē spēku, Satversmes tiesas procesā līdzsvarojamas sabiedrības intereses un atsevišķu personu pamattiesības. Tiesai jāgādā par to, lai situācija, kāda varētu veidoties no brīža, kad apstrīdētā norma zaudē spēku, neradītu jaunus Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumus, kā arī nenodarītu būtisku kaitējumu valsts un sabiedrības interesēm (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 17. decembra sprieduma lietā Nr. 2020-18-01 25. punktu*).

Apstrīdētās normas atzīšana par spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas varētu apdraudēt tos leģitīmos mērķus, kuru aizsardzībai attiecībā uz administratora profesiju ir noteikti ierobežojumi, jo tādā gadījumā apstrīdētajā normā ietvertais aizliegums pilnībā zaudētu spēku un līdz ar to būtu apdraudētas citu personu tiesības un sabiedrības labklājība. Likumdevējam ir jānosaka jauns tiesiskais regulējums, izvēloties kādu no personas pamattiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Tāpēc šajā gadījumā ir nepieciešams un pieļaujams tas, ka Satversmei neatbilstošā norma vēl kādu laiku paliek spēkā, lai likumdevējs varētu pieņemt jaunu tiesisko regulējumu. Tādējādi apstrīdētā norma atzīstama par spēkā neesošu no 2025. gada 1. jūnija.

Pieteikuma iesniedzējs lūdz attiecībā uz pieteicēju tā izskatīšanā esošajā administratīvajā lietā atzīt apstrīdēto normu par spēkā neesošu no tās spēkā stāšanās dienas.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 250. panta otro daļu pieteikuma par administratīvā akta atcelšanu izspriešanā būtiska nozīme ir tām tiesību normām, ar kurām pamatots izdots administratīvais akts. Tātad, lai šā sprieduma rezultāts ietekmētu tiesisko situāciju, kādā ir persona, kura savu tiesību aizsardzībai iesniegusi pieteikumu administratīvajā lietā Nr. A420290219, apstrīdētā norma attiecībā uz pieteicēju šajā lietā atzīstama par spēkā neesošu no

viņa pamattiesību aizskāruma rašanās brīža, proti, no brīža, kad šo normu piemērojis Maksātnespējas kontroles dienests. Pieteikuma iesniedzējam ir minētajā administratīvajā lietā individuāli jāvērtē riski, kas saistīti ar attiecīgās personas atrašanos administratora amatā, un šai nolūkā tieši jāpiemēro Satversme un šajā spriedumā ietvertās atziņas.

Satversmes tiesā nav saņemta informācija par citām administratīvajām lietām, kurās tiesai būtu jāpiemēro apstrīdētā norma. Taču nolūkā aizsargāt visu to personu pamattiesības, kurām apstrīdētā norma varētu būt piemērota un kuras šā sprieduma spēkā stāšanās dienā varētu būt uzsākušas un turpina savu pamattiesību aizsardzību ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, apstrīdētā norma atzīstama par spēkā neesošu arī no šo personu pamattiesību aizskāruma rašanās brīža.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu un 30.–32. pantu, Satversmes tiesa

nosprieda:

1. Izbeigt tiesvedību lietā daļā par Maksātnespējas likuma 13. panta otrās daļas 3. punkta, ciktāl tas nosaka aizliegumu personai, attiecībā uz kuru kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata, ieņemt maksātnespējas administratora amatu, atbilstību Satversmes 101. panta pirmajai daļai.

2. Atzīt Maksātnespējas likuma 13. panta otrās daļas 3. punktu, ciktāl tas nosaka aizliegumu personai, attiecībā uz kuru kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata, ieņemt maksātnespējas administratora amatu, par neatbilstošu Satversmes 106. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no 2025. gada 1. jūnija.

3. Attiecībā uz personām, kuras uzsākušas savu pamattiesību aizsardzību ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, atzīt Maksātnespējas likuma 13. panta otrās daļas 3. punktu, ciktāl tas nosaka aizliegumu personai, attiecībā uz kuru kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata, ieņemt maksātnespējas administratora amatu, par neatbilstošu Satversmes 106. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no šo personu pamattiesību aizskāruma rašanās brīža.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja

Irēna Kucina